

Досвід діяльності Агентства внутрішньої безпеки Республіки Польща у сфері запобігання тероризму

В.О. Паливода, головний консультант відділу нових викликів
центру зовнішньополітичних досліджень НІСД

На підставі проведеного порівняльного аналізу системних підходів у країнах Європейського Союзу щодо вирішення проблеми терористичної загрози та на виконання нормативних документів Ради ЄС, у жовтні 2008 р. політичне керівництво Республіки Польща прийняло рішення про створення у складі Агентства внутрішньої безпеки (далі – АВБ) Антитерористичного центру (далі - АТЦ).

Цей підрозділ здійснює координаційно-аналітичні функції у сфері протидії тероризму та боротьби з ним. Крім співробітників АВБ, в АТЦ проходять службу відкомандировані співробітники поліції, Прикордонної варти, Служби охорони держави, Агентства розвідки, Служби військової розвідки, Служби військової контррозвідки та Митної служби. Вони виконують завдання, що належать до компетенції державного органу (суб'єкта національної системи боротьби з тероризмом), який вони представляють.

Реагуючи на нові виклики і загрози, породжені змінами у міжнародній обстановці, польський уряд у травні 2018 р. створив у складі АВБ новий підрозділ - Центр запобігання тероризму (далі – ЦЗТ).

ЦЗТ створено у взаємодії з країнами «Ініціативи трьох морів» (так званого «Тримор'я»), до якої, крім Польщі, входять ще 11 держав ЄС: Австрія, Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Хорватія та Чехія. Формат ЦЗТ нагадує собою Центри передового досвіду НАТО у різних сферах (стратегічних комунікацій, енергетичної безпеки, кібербезпеки, військової контррозвідки тощо). Вони фінансуються і комплектуються персоналом на національному або багатонаціональному рівні і не входять до структури Альянсу.

Принципова різниця між вже існуючими антитерористичними структурами та ЦЗТ полягає в тому, що його діяльність зосереджується на профілактичних заходах, а не на подоланні наслідків терактів. ЦЗТ відповідає за розвиток багаторівневої співпраці з вітчизняними та зарубіжними службами,

установами та організаціями, залученими до запобігання та протидії тероризму. Ще одним завданням ЦЗТ є розробка ефективних інструментів для об'єднання досягнень наукових установ зі знаннями та досвідом спецслужб і правоохоронних органів з метою комплексного розуміння феномену тероризму та пов'язаних із ним загроз. На додаток до цього, ЦЗТ на регулярній основі має проводити курси з підвищення кваліфікації співробітників спеціальних служб та державних службовців.

За оцінками експертів, РП наразі не входить до числа першочергових цілей екстремістських організацій. Однак, беручи до уваги серйозність проблеми та непередбачуваність терористичних актів, у Польщі не виключають їхньої можливості на своїй території. При цьому враховується участь РП в антитерористичній кампанії та операціях НАТО і ЄС, а також – загальне посилення терористичної загрози у світі під час пандемії (про що повідомляли спецслужби провідних країн світу).

Тривалий час Польща вважалася відносно безпечною країною в плані загрози тероризму, але з кінця минулого року спецслужби РП викрили вже кілька спроб вчинити терористичні дії. Так, у грудні 2019 р. за підозрою у підготовці теракту у Люблінському воєводстві АВБ затримала громадянина України, який недавно прийняв іслам. У квітні 2020 р. Прикордонна варта спільно з АВБ затримала громадянина Лівану. За інформацією прес-служби Міністра-координатора спецслужб, іноземець планував організувати на території Польщі та інших країн ЄС мережу однодумців для проведення терактів. Підозрюваний має родинні зв'язки з терористами з так званої Ісламської держави, які загинули у боях із силами міжнародної коаліції в Сирії та Іраку. У травні 2020 р. Прикордонна варта спільно з АВБ затримала 4 громадян Таджикистану, які мали вербувати у Польщі прихильників ісламу для наступного їх задіяння у терористичних акціях.

Зважаючи на ці обставини, у травні-грудні 2020 р. ЦЗТ АВБ провів (частину – в онлайн режимі) у Варшаві 56 спеціалізованих навчальних занять (тренінгів), які стосувалися проблем національної безпеки і запобігання тероризму. Ці заходи профінансовані за рахунок коштів Євросоюзу в рамках проекту «Підвищення професійної компетенції служб державної безпеки, співробітників державних органів і науково-дослідних центрів, а також розвиток їхньої співпраці у сфері національної безпеки».

Половина тренінгів відбувалася у групах по 20 осіб, а решта – в групах по 50 осіб. Загальна кількість слухачів склала 1900 осіб. На навчання вони направлялися за рішенням керівників своїх організацій.

План проведення тренінгів, кожен з яких був розрахований на 2 дні, поділявся на 5 окремих частин (модулів):

1. Поводження у випадку ситуації, пов'язаної з масовим вбивством та захопленням заручників; поведження при отриманні підозрілого предмету чи підозрілої посылки.

2. Стратегічна комунікація, управління ризиками, попередження, оголошення тривоги, евакуація з громадських будівель; виділення зон безпеки у таких будівлях як частина управління ризиками.

3. Поводження із загрозами в кіберпросторі.

4. Ознаки проявів радикалізації у поведінці; поведження з агресивними людьми.

5. Надання першої медичної допомоги.

Тренінги проходили у формі спеціалізованих лекцій та практичних занять з елементами аналізу, створення алгоритмів та визначення показників терористичних та асиметричних (гібридних) загроз, а також прогнозів та тенденцій у сфері безпеки. Слухачі брали активну участь в обговоренні усіх питань у рамках дискусійної панелі, яка дозволила розширити та деталізувати найбільш важливі, з точки зору учасників, теми.

Навчальний процес забезпечували не лише досвідчені співробітники АВБ, але й представники профільних компаній та громадських організацій, які виграли тендер на проведення тренінгів.

Заявки на участь у тендері подавали, наприклад, такі структури, як: Інститут аналізу ризиків; Товариство підтримки науки, нових технологій та підприємництва; Товариство професійної активності «PASSA»; Товариство «Польська платформа внутрішньої безпеки»; фірма «Lifemed Training»; компанія «CSAT/Centrala Szkoleń AT». Більшість співробітників останньої компанії – колишні військовослужбовці антитерористичного підрозділу «GROM» Сил спеціальних операцій Збройних сил РП.